

Dietari de camp i relat d'un naturalista

Martí BOADA
Primavera al Montseny
Edicions El Mèdol,
Tarragona, 1995.

Aquí tenim un llibre que destaca enmig de tanta grisor bibliogràfica. Un llibre que mereix el plaer de llegir-lo. I, d'altra banda, com passa sovint amb les obres de Martí Boada, un llibre difícil de catalogar, a causa, precisament, de la riquesa que aplega.

Martí Boada (Sant Celoni, 1949) és, per moltes raons, un naturalista eminent. Llicenciat en Estudis Catalans per la Universitat de Perpinyà i en Geografia per la Universitat Autònoma de Barcelona, col·laborador del Museu de Zoologia, del Parc Zoològic de Barcelona, ha treballat també durant dotze anys al Parc Natural del Montseny. Exerceix d'assessor de Medi Ambient de la Generalitat, de professor del Departament de Geografia de la UAB, i de moltes activitats més; està vinculat i realitza tasques de docència en diverses tribunes i, per si fos poc, ha publicat una bona trentena de llibres –el darrer dels quals és el que ara comento– i centenars d'articles, en tota llei de publicacions. També ha dirigit programes de ràdio i televisió i, fa ben poc, va rebre, de mans de Nelson Mandela, a la República Sud-africana, un dels guardons més preuats que les Nacions Unides atorguen als qui s'han distingit en la defensa del nostre hàbitat natural, el premi Global 500. Martí Boada –i no puc donar notícia completa aquí, per manca d'espai, de tot el que ha fet, escrit o gestionat– és, doncs, un català universal.

Primavera al Montseny es podria definir, en primer lloc, com el dietari de camp d'un naturalista. Però, al mateix temps, i en certa mesura, és també un llibre de relats. O, pura i senzillament, un relat. Boada, en aquesta obra, narra, diu, explica coses que passen. I ho fa en

un àmbit que pot resultar desuet per a algunes persones: el de la natura oberta dels territoris montsenyencs. Com a dietari, els apunts botànics i zoològics són rigorosos i posen de manifest l'alçada tècnica de l'autor. Ara bé, aquestes notes científiques estan tan immerses en la vivesa, en l'instant, en la circumstància concreta que prenen forma i cos d'esdeveniments singulars. No hi ha res que quedi tan lluny de l'aridesa gèlida de la ciència de laboratori com aquest entreteixit de relats, de successos i de peripècies que Martí Boada ha sabut captar en el seu llibre. Els falcons pelegrins, les innocents colobres, les mallarengues i les fronteres esmunyedisses de les grans fagedes del Montseny són, per donar uns quants exemples, els protagonistes d'una història que fins i tot els qui, com jo mateix, som palesament ignorants en ciències naturals, llegim i rellegim amb una passió cobejosa.

M A R T Í B O A D A

Dibuixos de Carles PUCHE

Perquè Martí Boada escriu molt bé. Combina la temàtica amb habilitat, dibuixa perfils humans i panoràmics exactes, recupera i singularitza el moment, el segon, amb una llum gairebé fotogràfica. Les seves expressions, aparentment usuals i planeres, són el resultat d'un llenguatge fecund, amb la vigoria directa dels qui tenen la sort de poder traslladar al paper l'esplèndida oralitat, encara viva, de la gent del camp, enriquint-la, de passada, amb una cultura, i de vegades amb una ironia, que ni en desvirtuen el contingut ni n'afebleix el braó.

D'altra banda, el llibre és, per dir-ho així, polifònic. Té molts registres que s'hi conjunten. L'autor actua sempre com un caminant, un home que observa, i el resultat de la seva excursió per les solituds és una unitat amb diferents registres, aplegats per caients harmònics però que poden perfectament distingir-se. Hi ha, en primer lloc, la sensibilitat que s'encara als ocells, als arbres, als amfibis, als matolls, a les herbes, als goscos abandonats i salvatges, a les aus depredadores –com la miloca de can Guilla i la descripció crua del fracàs dels buròcrates, que és tot un conte de muntanya– als ramats trashumants, a les troballes d'exemplars en perill imminent d'extinció. Una natura que es mou, que copula, que menja i que es manifesta. Després, trobarem la gent. No sols els naturalistes, els catedràtics o els estudiosos que comparteixen amb en Boada els seus desficiis, sinó també, i sobretot, els bosquerols que s'arrapen a les parets de les seves cases isolades, els caçadors, els pastors i, quan la ploma de l'autor vol tornar-se incisiva, els depredadors humans, els funcionaris de ciutat, el capitalins que es pensen que poden governar un món, del qual en el fons no

saben res de res, des de les seves oficines de fusta plastificada. També ens és donat de conèixer, mercès a aquest llibre, llocs insòlits i curiosos, petites masies, esglésies, com la de Cerdans, ben dibuixada –com ho és en general tota la il·lustració que el complementa, obra de Carles Puche. De vegades, els indrets resulten ser veritables descobriments com la Sitja del Llop, de gran interès arqueològic a causa de les inscripcions circulars sobre pedra, potser del tercer mil·lenni abans de Crist; o la referència al vell comunidor del poble de la Costa, que és un toc de màgia sota un teulat de possibles sacrificis. O l'anada al sot de Rierós, on apareixen, la nit de Sant Joan, les dones encantades, germanes, pel que sé, de la munió de gojes i dones d'aigua amb les quals et toparies, per poc que t'entretingués, en el somieig de les hores lentes de les basardes. Què més? Doncs que, puntualment, en el llibre, encara se'ns obsessiona amb les efemèrides, arrencades al punt d'acabament de cada dia, de les primeres floracions que l'autor ha clissat, del primer cant del rossinyol, del primer advertiment nupcial del pinsà, dels primers nius de merla o del primer estornell que ha tret el cap a les envistes de can Justa. Hi són, espiades en el moment genital de les seves parusies, orquídiades, bestioles, cards, alzines, freixes; tot el que cria, viu i continua –o mor i desapareix– sota el cerele blau i dins del càl·lid magma que nodreix la vida, fràgil, essencial i perpètuament amenaçada que és com un cos, perllongació, al cap i a la fi, del nostre cos individual, justificació, alhora, de la nostra condició humana.

Es tracta, per acabar-ne el comentari, d'un llibre plenament actual que s'avé, sense fisures, amb les formulacions treballades que, a poc a poc, estant sorgint del caos. Qui no sigui curt de vista o ras de pensa ja es va adonant que la pretesa civilització del consum a qualsevol preu, que el mercantilisme –d'estat o liberal, tant l'hi fa– caminen fent cercles concèntrics pel desert d'unes matemàtiques impossibles. Es nota l'ofec de quelcom més que el d'un segle de percentatges, guerres i *mass-media*. La realitat virtual, pot alienar-nos de la realitat real? En la crisi de les mutacions, on ens trobem, llibres com el d'en Martí Boada obren perspectives i ajuden a l'oxigenació pulmonar.

Xavier Renau

Entre la història i els records

XARGAY, Xavier
XXV anys de l'Institut Frederic Martí i Carreras
 Institut Frederic Martí i Carreras,
 Palafrugell, 1994. 147 pàgines.

La història d'un centre educatiu es construeix dia a dia a partir de tot el fonament humà que hi passa una part important de la seva vida –alumnes, professors, pares, etc. Aquesta història, però, sovint queda a l'oblit de la població, o en tot cas, arraconada en l'inconscient de cada membre d'aquesta comunitat educativa, i amb el pas del temps va entrant en l'oblit més fosc, sempre que no surti una iniciativa per plasmar tots aquests records i dades sobre un paper. I aquesta ha estat precisament la tasca encomanada a Xavier Xargay per l'Institut de Palafrugell, condensar tota mena de dades i records en 147 planes, d'un estil amè, directe i entenedor. L'Institut Frederic Martí de Palafrugell pot gaudir des de la primavera passada –i que sigui per a molts anys– d'un document que serà eina bàsica i imprescindible per al coneixement dels seus primers vint-i-cinc anys d'història, com a document històric molt ben acabat, però també com a eina de lectura i gaudi personal de totes aquelles persones que han passat pel centre, que amb

tota seguretat es poden sentir identificades amb el que s'explica en el llibre. «Cada persona que ha tingut alguna relació amb l'institut hi hauria de trobar el seu racó identificatiu» va dir el mateix Xavier Xargay durant l'acte de presentació del llibre. L'institut de Palafrugell pot presumir des del curs passat de tenir la seva pròpia història plasmada en un llibre d'una gran qualitat, tant a nivell de contingut com d'edició.

Al llarg de tot el curs escolar 93-94 l'Institut Frederic Martí i Carreras va viure una multitud d'actes commemoratius del 25è aniversari de l'edifici. Entre ells hi va haver conferències, balls, dinars populars, festes i sopars de cada promoció d'alumnes i ex-alumnes de l'institut, una sessió de teatre... I un dels actes que entraven dins aquesta programació commemorativa va ser la presentació del llibre *XXV anys de l'Institut Frederic Martí i Carreras de Palafrugell* de Xavier Xargay.

Xargay és, des de fa tres cursos, professor de llengua i literatura espanyola al centre palafrugellenc i anteriorment havia participat en la redacció de la memòria *Banyoles, al costat de Barcelona*, escrit entre els anys 1987 i 1988, com a dossier de la subseu olímpica de rem als Jocs Olímpics del 92. I amb tan sols tres anys d'estada en aquest centre ha estat capaç d'impregnar-se de la seva història com el més profund coneixedor dels fets transcorreguts al llarg de vint-i-cinc anys, des dels problemes burocràtics per a la seva construcció i arrancada, entre el 1963 i el 1968, fins a l'actualitat, amb els habituals problemes de massificació. Tot això, amb l'ajuda i la col·laboració d'altres professors del centre, que s'han encarregat de la documentació fotogràfica –Montserrat Llovera–, el tractament informàtic –Ernesto Bribián– i el

